

# ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының  
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин,  
ажылчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

1925 чылда  
үндүрүлгөнгөн  
1954  
ЯНВАРЬ  
7  
ЧЕТВЕРГ  
№ 5 (2942)  
ӨРТЭЭ 20 КОП.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын).  
Тыва автономнуг областа хөй уругларлыг иелерни «Иениң алдары» орденнер болгаш «Иениң медалы» медальдар-биле шаңнаар дугайында РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарлыгы (1 арын).  
Көдээ Советтерниң организас-массалыг ажылын бедик деңгелге (2 арын).

Н. Онищенко.—Көдээ чонлуң кадык камгалалының херээнге кичээнгейни күштелдирер (2 арын).  
М. Гречуха.—Украин улустун ааскежиктиг салым-чолу (2—3—4 арын-нар).  
С. Мучаев.—Интернат ажылыңче кичээнгей салыр (3 арын).  
Т. Бавуу.—Малчынарның чөвүлел хуралы (3 арын).

В. Васильев.—Кышкы агротехниктиг хемчеглерни, күштелдирер (3 арын).  
Улус демократиязының чуртта-рында (4 арын).  
Барыны Германияның дагжылары ГДР-ге чораанының дугайында боттарының бодалдарыңа хамаарыштыр (4 арын).

## Колхозтарда ревизия комиссияларының ажылын күштелдирер

Бистик Төрөөн чуртувустун колхозчу тараачынары эртен ажыл-агый чылынын түңнелдерин үндүрер, колхозтарның ажыл-агый чорудулгаларының чедишкенин илеретер, хөй адырлыг колхоз бүдүрүлгезиниң улам-на ырай дүрген хөгжүрүүнү курлавырларын тып, ооң оруктарын айтыр болгаш нитиниң ажыл-агыйн хөгжүдериңге доктарлыг четпестерин илеретип ууткаар, колхозтарның өтчүттүг болгаш өтчөг-сонгулдалыг хуралдарын колхоз бүрүзүңге бо чылдың январь, февраль айларда эрттирер.

Эртен чылын колхозчу тараачынар чер ажылының болгаш мал ажылының, база колхозтарның организас, ажыл-агыйн быжыглаарының талазы-биле чаа-чаа чедишкенин челип алган. Ол чедишкенин чаагай көргүзүлгелерни чогуур өйүндө шы түнүзери, көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын өзүгээр аны-бүрү фондурларга үзери болгаш нитиниң өңчү хөрөгизин чөптүг чарыгдары тергиниң улуг ужурудузалаар.

Бо чугула херекти боттандыраарыңа болгаш артель Уставын шыңгы сагырыңа колхозтарның контролчу органы—артельдериниң ревизия комиссияларының ролу дыкка улуг. Ревизия комиссиялары колхозчуларның нити хуралдары сонгуур болгаш ажылчы чоннар депутаттарының район Советтериниң күөсөкчи комитеттери бадылаар. Колхозтарда ревизия комиссияларының күлээлгени көдээ ажыл-агый артелиниң Уставында тодаргай айтылган. Олар артель баштаар чериниң бүгү ажыл-агый, сан-хөө ажыл-чорудулгаларын чылда дөрттөн эвээш эвес катап хынамчалыг хынаар ужурулуг. Хыналдаың түңнелин ревизия комиссиялары колхозчуларның нити хуралдарыга кызыл бергеш, илеретинген четпестерин доң-дораан ууткаар, бурууларын харысалгага киирер дугайында шыңгы хемчеглерин алыр.

Колхозтарның ажыл-чорудулгаларының иштинче ханылап кирөөс, кыры-оюлге хыналда кылыр ийикпе, азы бүдүн чыл иштинде хыналда ажылы чорутпас, колхозчуларның идеяларын күөстөсөс ревизия комиссиялары бистик областың элөөн хөй колхозтарында бар. Эртен чылын Улуг-Хем районун Мичурин аттыг, Барыны-демчик районун «Тивелге», Ворошилоо аттыг, Өвүрүң «Коммунизмче орук», Би-Хем «Тивелге», Тес-Хем «Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артели»-де ревизия комиссиялары хыналда ажылдарын чорутпаан. Ол ышкаш чамдык колхозтарның ревизия комиссиялары колхозтар баштаар черлериниң чыл өтчөттөрүнүн талазы-биле боттарының түңнелдерин эртен чылда колхозтарга болуп эртен өтчөттүг болгаш өтчөг-сонгулдалыг хуралдарга берип шыдаваан. Чаа-Лөл, Кызыл, Сүт-Хөл районнарның чамдык колхозтарыңа ревизия комиссиялары колхозтар баштаар черлериниң, ылангыя оларның санаачыларының үчөт болгаш өтчөг ажылдарын хынавайын турганы-биле чыл өтчөдүн, база колхозчуларның күшүнериң колхозчуларның аскын барымдаалап «агаардан» түңнөп тургускан чүдүлөр бар.

Колхозтарда ревизия комиссияларының четпес аялдап турарының уламындаан Улуг-Хем районда Мичурин аттыг колхозтун амгы чыл өтчөдүндүн илереп турары болза, нитиниң малының баш санындан 6 баш мыйыстыг бола мал, 55 баш хой, өшкү тудалгалдыг болган. Мындыг кижиктерин санаар болза, кайы-лаа районнарның колхозтарында бар. Колхозтарның баштаар черлериниң болгаш ревизия комиссияларының хыналда чок четпес ажылдарын ажылга алгаш, чамдык алган организас, ажыл-агыйн улам-на быжыглаарыңа, нитиниң ажыл-агыйн өстүреринге, колхозчуларның материалдыг болгаш культурулуг чаагай амдыралын чечеткелдеринге дузалаар.

Көдээ чонна эмчи дузаламчызы

ССРЭ-ниң Кадык камгалал министрствозу көдээ чонга эмчи дузаламчызын улам калбартырының дугайында планын бадылаан. Эң чоокку ийи чылдың иштинде чуртун бүгүле район эмнелгелеринге бүгүле тускай эртемнерниң эмчилери аялдап турар. Көдээге барып ажылдары-биле тускай белеткелди эртен 10 муң анык эмчилер болгаш ортумак мергежилди 24 муң медицина ажылдакчылары үнүп чоруурлар.

Көдээ эмчилер область болгаш

дарын ажылга алгаш, чамдык алган организас черлери көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын каржы-биле хажыдып турар. Чижээ, Өвүрүнүң РОМВД начальниги эш Суворов, «Коммунизмче орук» колхозтун Мугурда 5 гектар черин бодунуң кара туразы-биле ажылга, ында сула болгаш картофель тараан болгаш сизген шөлүндө 7 тонна сизгенин кезип алган чүдүлөр бар.

СЭКП райкомнары, район Советтериниң күөсөкчи нары, МТС-терниң директорлары ылангыя районнарның көдээ ажыл-агый артелдерин, оларның инструктор-бухгалтерлери колхозтарда ревизия комиссияларыга боттуг дузаны чедирбей, оларын багай удуртуп турарын айтыр херек.

Ам колхозтарда өтчөттүг болгаш өтчөг-сонгулдалыг хуралдарың белеткел чоруп, нитиниң малының база эт-хөрөгизиниң, көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын өзүгээр аны-бүрү фондурларга үзери болгаш нитиниң өңчү хөрөгизин чөптүг чарыгдары тергиниң улуг ужурудузалаар.

Ревизия комиссиялары колхозтарның баштаар черлериниң бүгү ажыл-агый чорудулгаларыңа дузалажыр болгаш оларның четпестерин арын-нүүр барымдаалавай илереткеш, кыска хуусаада ууткаарының, база колхозтарда курлавырларын илеретип, ону чөп аягыларын боттуг хемчеглерин алыр херек. Колхозтарда партия организациялары ревизия комиссияларының ажылыңа дузалажыр, илеретинген чедишкенин колхоз бүдүрүлгезинге непередери-биле кады четпестерин үнүп келген чылдагаанарын толтрайлааш, дүрген ууткаарыңе колхозчуларның бүгү күжүн эвилелдери чугула.

Күш-хүннериниң доктаатынган чогуур минимумун 1953 чылда чөптүг чылдагаан чокка чедир аялдаваан күш-ажыл кылып шыдаар колхозчуларны колхоз баштаар чериниң киржилгези-биле ревизия комиссиязы бүгү тала-биле ылаптыг илереткеш, көдээ ажыл-агый артелиниң Уставында айтылган хемчеглерин күлээлгенин баштаар черден негээр херек.

Ревизия комиссияларының ажылын бедик деңгелге көдүрери СЭКП райкомнарының, МТС-терниң директорларының, колхозтарда партия эге организацияларының чугула сорулгалы болуп. Совет болгаш көдээ ажыл-агый органның күлээлгези—ревизия комиссиялары тода болгаш доктаамал удуртуру, оларга практиктиг дузаны чедирери, семинарларны болгаш дуржулга солчур чөвүлел хуралдарын чорудуп, оларның билиг мергежилчи бедидери болуп.

Колхозтарга ревизия ажылын үргүнчелдиг чорудары—көдээ ажыл-агый артелиниң организас, ажыл-агыйн улам-на быжыглаарыңа, нитиниң ажыл-агыйн өстүреринге, колхозчуларның материалдыг болгаш культурулуг чаагай амдыралын чечеткелдеринге дузалаар.

Көдээ эмнелгениң албан черлери чаа аппаратура-биле немей хандырынып турар.



Каховканың гидроэлектростанциязының хөй муң кижилиг коллективни уюштура кол туугларын ажылдарын улам калбартып турар.

Чурукта: судно чоруур шлюзун ийги камеринде арматура тургузуушкуну.

Чуруу Ю. Лихутуу.

СЭТА-ның прессклишези.

### Тараа культураларының чаксы тарылгазы

ТЕРМЕЗ. Узбекстанының муруну талазында чылыг хүннер болуп турар. Сурхан болгаш Ширабад-Дарыя шынаазының тараажылары тараа культураларының чаксы тарылгазыне кирипкен. Баштайгы он-он гектар шөлдөрдө үрезиниң чашкап, Бүгү чазын чажып тарыгыр черин үк черин эң эки кызылтайзын бедик шынарлыг үрезини-биле чажып тарыгыр деп турар.

(СЭТА).

## СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ

### Сүптүң эң бедик саалдазы

Бүгү-эвилелиң В. И. Ленин аттыг көдээ ажыл-агый эртемнериниң Академиязының Горки-Ленинскиде экспериментальдыг базаның коллективни чаа чылга улуг чедишкенин ужурашкан. 1953 чылдың дүргүзүндө маңаа инек бүрүзүндө ортумаа-биле 6580 килограмм сүттү саап алган. Ам коьданда 75 инектер бар. Сөөлгү беш чылдарның дүргүзүндө фермага сүт саалдазы 3 ажыг катап улгаткан.

Горки-Ленинскиниң экспериментальдыг базаны саалда талазы-биле Совет Эвилелинде бирги черни элээш. Бо чедишкени болза, ажыл-агыйның мал чеминиң айтырлары калбартынының түңнелинде челип алдынган. Кыска хуусаада хөй чылда үнер сизгенин, корнеплодтарын, картофельдин, а ол ышкаш

тараа культураларының дүжүттүү лыка бедзэн. Фермада ажылгап турар үрелел ажылдарының депшилгелиг аргалары малдын продуктулуг чоруунга онза саьдары чедирген. Академик Т. Д. Лисенкоңуң удуртулгалы-биле экспериментальдыг базаның фермазында сүт-бараан формаларыңа баар инектерниң хайнактап сайзырадыр методун ажылдап кылып турар. Хайнакташкындан үнгер инектер саалда талазы-биле эң эки болуп, инек бүрүзү ортумаа-биле 6 муң 800 килограмм сүттү берип турар. Ол болза, арыг уксаалыг инектерден 600—1000 килограмм хөй сүттү берип турары ол. Чамдык инектер 8—10 муң килограмм сүттү бергенер.

(СЭТА).

### Инек бүрүзүндө алды муң беш чүс килограмм сүт дөөш

КОСТРОМА. «Караваяво» совхозтун коллективни эң чоокку ийи-үш чылдарың иштинде инек бүрүзүндө чылда саап алыр сүттү ортумаа-биле 6 муң 500 килограмм чедир дөөш демисежип турар.

Социалистиг Күш-ажылдың ийи дакыр Маадыры Евдокия Грехова-ның бригадасы ол көргүзүтүң шагдала ажырган. Бригада эртен чылы 80 инектерниң сүт бүрүзүндө 6 муң 723 килограмм сүттү саап, ортумак саалдадан 602 килограмм сүттү хейил алган. 1953 чылда совхозта саанчыларың чарыжыңа бирги чери Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Александра Голубева

(СЭТА).

### Баштайгы помидорлар

АШХАБАД. Ашхабадский районун Буденный аттыг көдээ ажыл-агый артели январь 3-те теплица-лардан чаа помидорун баштайгы дүжүдүн чыып алган. Элээн каш килограмм помидорларны колхозчулар

белекке бергенер. Чоокку үеде колхоз рыногунга садар помидорларның массалыг чыылдазың эгелээр.

(СЭТА).

инек бүрүзүндө ортумаа-биле 7 муң 700 килограмм ажыг сүттү саап алгаш, бирги черни чаалап алган.

Совхозтун малчынары тус бүрүзүндө чылда 10-дан 14 муң килограмм чедир сүттү берип турар тергин чериниң 10 инектерин өстүрүп үндүрген.

Совхозчу суурда база улуг өскөрлишкенин болган: ажылчынарның болгаш албан-хаакчытарның 30 өг-бүлелери чаа бакчынардан эрээлдер алган болгаш магазин база ажытылган.

(СЭТА).

### Часкы тарылгаже кирипкен

СТАЛИНАБАД. Таджикстаның Куляб облазының Вахш шынаазының муруну талазында агаар бойдустан байдалы чылыг болуп турар. Дөрт районнарның колхозтары чазын чажар тараа культураларын тарып эгелээр.

Тарылганы чүгле кызы одурулап, сорттуг үрезинер-биле ханакрактай чажар арга-биле чорудуп турар.

(СЭТА).

### Тарылганы чүгле кызы одурулап

Тарылганы чүгле кызы одурулап, сорттуг үрезинер-биле ханакрактай чажар арга-биле чорудуп турар.

(СЭТА).

## Тыва автономнуг областа хөй уругларлыг иелерни „Иениң алдары“ орденнер болгаш „Иениң медалы“ медальдар-биле шаңнаар дугайында РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарлыгы

- 1. Бижээ Орус Дүгер—Эрзин районун «Кызыл сылдыс» колхозтун колхозчузу.
- 2. Дутова Христина Ильинична—Туран хоорайның белеткелдер министрствозунуң салбырының ажылдакчызы.
- 3. Сес уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни
- «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
- 1. Казанцева Мария Ивановна—Танды районун Калинин аттыг колхозтун колхозчузу.
- 2. Тонких Мавра Осиповна—Би-Хем районун Устүү-Өөк көдээ Советте өг-бүле ээзи.
- 3. Чеди уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни
- «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
- 1. Андреева Мария Семеновна—Танды районун Бай-Хаак көдээ Советте өг-бүле ээзи.
- 2. Балды Долчанмаа Дагбаевна—Улуг-Хем районун Киров аттыг колхозтун колхозчузу.
- 3. Беленкова Вера Дмитриевна—Туран хоорайда өг-бүле ээзи.
- 4. Висляева Васса Захаровна—Би-Хем районун «Искра» колхозтун колхозчузу.
- 5. Вороновских Акулина Сергеевна—Би-Хем районун «Искра» колхозтун колхозчузу.
- 6. Воронина Феоктиста Кириловна—Шагаан-Арыг хоорайда өг-бүле ээзи.
- 7. Дежнева Ирина Павловна—Танды районун Бай-Хаак көдээ Советте өг-бүле ээзи.
- 8. Докчи Койюмаа Хырыгаа—Эрзин районун «Коммунизмче орук» колхозтун колхозчузу.
- 9. Кундун Янчан Думбаа—Эрзин районун «Кызыл сылдыс» колхозтун колхозчузу.
- 10. Маады Севильба Ырымаа—Би-Хем районун «Искра» колхозтун колхозчузу.
- 11. Санчат Шагаачы Данчык—Тес-Хем районун Жданов аттыг колхозтун колхозчузу.
- 12. Сырат Сенденмаа Айжыковна—Тес-Хем районун Калинин аттыг колхозтун колхозчузу.
- 13. Таскаракова Федосья Николаевна—Тожу районун Тоора-Хемниң көдээ Советте өг-бүле ээзи.
- 14. Увангур Минчеймаа Тоолаевна—Тес-Хем районун Калинин аттыг колхозтун колхозчузу.
- 15. Чыпсымаа Долума—Эрзин районун Мөрениң көдээ Советте өг-бүле ээзи.
- Алды уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни
- «ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
- 1. Баажай Чинчит Дунгаан—Эрзин районун «Сталиныч орук» колхозтун колхозчузу.
- 2. Горбунова Агафья Михайловна—Шагаан-Арыг хоорайда өг-бүле ээзи.
- 3. Дажыкпан Кертикпен Натпиг-ооловна—Улуг-Хем районун Киров аттыг колхозтун колхозчузу.
- 4. Доронина Клавдия Федоровна—Би-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозтун колхозчузу.
- 5. Конгар Седен Кара-ооловна—Улуг-Хем районун Киров аттыг колхозтун колхозчузу.
- 6. Күскемаа Кунделмаа Иргит—Эрзин районун «Чаа орук» колхозтун колхозчузу.
- 7. Кызылбай Маады Кончупановна—Би-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозтун колхозчузу.
- 8. Мендебекова Мария Андреевна—Би-Хем районун Алды-Өөк көдээ Советте өг-бүле ээзи.
- 9. Минчеймаа Белекмаа Дусун—Тес-Хем районун Калинин аттыг колхозтун колхозчузу.
- 10. Мөңге Александра Бичиоловна—Туран хоорайда өг-бүле ээзи.
- 11. Норбу Белзэ Саиджычп—Эрзин районун «Кызыл сылдыс» колхозтун колхозчузу.
- 12. Оюн Куяк Сандыгыровна—Тес-Хем районун Калинин аттыг колхозтун колхозчузу.
- 13. Чамьян Серенмаа Сагыловна—Улуг-Хем районун Киров аттыг колхозтун колхозчузу.
- 14. Шашкова Анна Алексеевна—Туран хоорайда школа ажылчыны.
- 15. Шывак Александра Шыраповна—Улуг-Хем районда школа башкызы.
- 16. Шербакова Екатерина Ивановна—Танды районун Калинин аттыг колхозтун колхозчузу.
- 17. Эренчина Күске Чаанмаевна—Эрзин районун Эрзин көдээ Советинде өг-бүле ээзи.
- 18. Янчанмаа Хандаа Сюрюн—Эрзин районун «Кызыл сылдыс» колхозтун колхозчузу.
- Беш уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни
- «ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
- 1. Агапова Агафья Фатеевна—Би-Хем районун Өөк-Аксы көдээ Советте өг-бүле ээзи.
- 2. Азыра Долгар Дунураа—Эрзин районун «Чаа орук» колхозтун колхозчузу.
- 3. Кутукова Анна Ивановна—Шагаан-Арыг хоорайда өг-бүле ээзи.
- 4. Минчеймаа Нюра Борбашкыновна—Тес-Хем районун Жданов аттыг колхозтун колхозчузу.
- 5. Намдак Улук Чанчып—Улуг-Хем районун Ленин аттыг колхозтун колхозчузу.
- 6. Новикова Евдокия Романовна—Шагаан-Арыг хоорайда өг-бүле ээзи.
- 7. Оюн Кызылбай Дамба—Танды районун Бай-Хаак көдээ Советте өг-бүле ээзи.
- 8. Панаргина Елена Прокопьевна—Танды районун Межегей көдээ Советте өг-бүле ээзи.
- 9. Пирингиле Толчунмаа Кучеловна—Улуг-Хем районун Ленин аттыг колхозтун колхозчузу.
- 10. Сандыкмаа Сундукмаа Идам—Эрзин районун «Чаа орук» колхозтун колхозчузу.
- 11. Севилама Ирина Самбуу—Эрзин районун ажылдакчызы.
- 12. Сеникова Агафена Филипповна—Танды районун Калинин аттыг колхозтун колхозчузу.
- 13. Серенмаа Кыргыз Согуун-оол—Улуг-Хем районун Ленин аттыг колхозтун колхозчузу.
- 14. Федорченко Варвара Ивановна—Би-Хем районун «Искра» колхозтун колхозчузу.
- 15. Хурен-оол Зоя Адыяновна—Танды районун Калинин аттыг колхозтун колхозчузу.
- 16. Хууракай Сенди Борбак-оол—Улуг-Хем районун Ленин аттыг колхозтун колхозчузу.
- 17. Чолдак Анна Сениевна—Улуг-Хем районун Шагаан-Арыг хоорайда өг-бүле ээзи.
- 18. Чурук Джигитмаа Кур—Эрзин районун «Чаа орук» колхозтун колхозчузу.
- 19. Шоопур Онер Бадыраа—Эрзин районун «Чаа орук» колхозтун колхозчузу.
- 20. Ыйма-Серен Долзат Каванлиговна—Шагаан-Арыг хоорайда өг-бүле ээзи.

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң  
Даргазы М. ТАРАСОВ.  
РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң  
Секретары И. ЗИМНИ.

### Көдээ Советтерниң организас-массалыг ажилын бедик денелче

СЭКП Чаа-Хөл район конференциясы

СЭКП-ниң Чаа-Хөл район конференциясы болуп эрткен. Конференцияга районда Советтерниң организас-массалыг ажилынын байдалы болгаш ону экижидер хемчеглер дугайында ажилчы чоннар депутаттары Чаа-Хөл район Советиниң күүсекчи комитетиниң даргазынын оралакчысы эш Балчий-оолдуң илеткелчи чугаалашкан.

Чер-чер Советтеринге эрткен сонгулаларнын үезинден бээр район Советиниң сессияларын үргүлчү чыылдырып, аңаа районнуң ажил-агый болгаш культура тургузуушкунуңуң чугула айтырылганын чугаалайып эрткен. Ол сессияларга боттарынын илеткелдерин үргүлчү комиссияларны база кылтып турган. Депутаттарнын хый кезин сессиянын ажилына илепкейлиг киржиш турар апарган. Райкүүскомнуң хуралдарына хүлээп алган шийтпирлериниң күүселдизини хыналдазы сөөлүг үедэ экижээ.

Кадрларнын билини болгаш ажилга мергежилни бедидер сорулга-биле суму Советтериниң даргаларынын болгаш секретарларынын семинарларынга совет тургузуунуң. Советтериниң организас-массалыг ажилынын, ажил-агый болгаш культура тургузуушкунуңа удуртулганын айтырылганы тодаргай өөренип ап турганнар.

Чамдык Советтер боттарынын ажил-чорудулганын тодаргай планга чогааткаш, ону күүселдизини депутаттарнын, доктаамал комиссияларнын, активчилерини илепкейлиг киржилгезин хандырып турар. Депутаттар боттарынын сонгукчуларын мурунуга отчёттарын кылбаан. Совет ажилчы чоннарнын нийти хуралдарын чыылдырбаан, доктаамал комиссияларнын ажилына деткимче көргүзүлгөн. Суму Совет колхозтарга удуртулганын ам-даа экижиппейн турар. «Победа» колхозта күш-ажылдын чуруму дыка четпес тургустунган. Ында 178 күш-ажыл кылды шыдаар колхозчулардан 54 кижи күш-хүнүнүн минимумун күүселдизиниң чурумуна кыялганар. Калык камгалал, орук тудуу болгаш көдээ ажил-агый талазы-биле доктаамал комиссиялар багай ажилдап келген. Чамдык депутаттар сессияларга илепкей чок киржиш турар. Чижээ, район Советиниң III сессиясына

депутаттардан чүгле дөрт кижи санал берген. Эштер Зайнаева, Сүрүнмаа, Сирирмаа олар депутат хүлээлгезин четпес күүседип турарлар.

Чыл эгезинден бээр райкүүскомнуң хуралы 24 уда болуп, аңаа хый санның шийтпирлерин хүлээп алган. Ынчалза-даа үндүргөн шийтпирлериниң күүселдизини хынаар ажил эки чорутуумаан. Райкүүском көдээ ажил-агый дугайында II катап шийтпирини хүлээп алган. Ол хирезинде-ле район гектар бүрүзүндө ортумак дүжүт алыр планын күүспезин. Үрөзин уруушкунуңуң планын ам-даа күүсетинмез. Картофель үрөзиниң 150-тоннаны уруп журлуг тургаш, чүгле 10 тоннаны уруп алган. Бүдүн чылдык дургузунда райкүүскомга чүгле чангыс Кара-Тал суму Советиниң ажилынын дугайында отчётту дыкнаан, ынчалза-даа ол суму Советиниң ажилында кандыгда да дээрэдешкин болбаан.

Илеткелчи болгаш делегаттар эштер Шаравин, Базыр олар Кара-Тал суму Советиниң болгаш Чаа-Хөл суур Советиниң ажилында улуг четпестерни шүгүмчүлээннер. Кара-Тал суму Совети (даргазы эш Доржу) сессияны 10 катап чыылдырар тургаш, чүгле 6 уда чыгган. Суму Советиниң депутаттарынын хый кезин боттарынын сонгукчуларын мурунуга отчёттарын кылбаан. Совет ажилчы чоннарнын нийти хуралдарын чыылдырбаан, доктаамал комиссияларнын ажилына деткимче көргүзүлгөн. Суму Совет колхозтарга удуртулганын ам-даа экижиппейн турар. «Победа» колхозта күш-ажылдын чуруму дыка четпес тургустунган. Ында 178 күш-ажыл кылды шыдаар колхозчулардан 54 кижи күш-хүнүнүн минимумун күүселдизиниң чурумуна кыялганар. Калык камгалал, орук тудуу болгаш көдээ ажил-агый талазы-биле доктаамал комиссиялар багай ажилдап келген. Чамдык депутаттар сессияларга илепкей чок киржиш турар. Чижээ, район Советиниң III сессиясына

Чаа-Хөл суур Совети (даргазы эш Чындак-оол) эрткен чылын чүгле 3 уда сессия чыылдырган. Суур Совети активче даянып ажилдавайн турар. Ажилчы чоннарнын хуралын чүгле чангыс удаа чыылдырган. Доктаамал комиссияларнын идиң үндүргөн 10 саналдарынын чагызында деткивези. Шийтпириниң күүселдизини контролдавайн турар. Район төвүн чагайжыдар ажил шуут чорутуумаан, аңаа чарыгдары-биле көрдүгүн хөрөңг ажиллатынмаан.

Районнуң Хереме, Булуң-Терек көдээ Советтериниң ажилында улуг четпестерни конференция база демделгези. Райкүүскомнуң удуртукчулары удуртулганын канцеляржи-биократтыг методу колдаткаш, көдээ Советтериниң ажилында четпестерни узуткаар талазы-биле шийтпирлиг хемчеглерин албаан.

Партия райкомун, оон бюрузу райкүүскомнуң, көдээ Советтериниң ажилын четпес удуртуп турарын конференция айткан. Партия райкомунуң III пленуму районда Советтериниң организас-массалыг ажилынын дугайын чугаалайып көргөш, делтеренгей шийтпирини хүлээп алган. Ынчалза-даа, ол шийтпириниң күүселдизини хыналдазы чок болганын, көдээ Советтериниң ажилына кескү экижишкени болбаан. СЭКП райкомунуң бюрузу эрткен чылын күүселдизини хыналдазын чорудар чурум-биле Советтериниң организас-массалыг ажилынын дугайында чангыс-даа айтырып шийтпирлэвези. Партия райкомунуң секретары Бегзи, Фетисов, Ондар-оол олар ажил-агыйнын үрүмек айтырылганын шийтпирлерин боттары холгаарлап, аңаа Советтерини харысалазын кудуладып турганнар. Советтерини кадрлар-биле быжыглаар ажилды партия райкомуну четпес боттандырып келгенини конференция демделгези.

Илерээн четпестерни узуткаарынын тодаргай хемчеглерин айткан шийтпирини конференция хүлээп алган. Конференция областың V партия конференциясына баар делегаттарын сонгаан.

### Көдээ чоннуң кадык камгалалынын херээнге кичээнгейни күштелдирер

Партия болгаш чазак ажилчы чоннуң кадынын болгаш быжык физиктиг сайзыралынын дугайында хун бүрүнүң улуг кичээнгейни салып турар.

Совет эрге-чагырганың чылдарында бистин Тыва областың ажилчы чонунуң кадык камгалалынын херээнге бюджет ашкандарынын херээнге үлүг өздүлгези-биле чергелештир чер-черде эмнелге-профилактиктиг кадыкшылга четкилери, ында кадрларнын саны улуг хемчээлге өскөн. Ылангыч бистин колхозчу чонувустун экономиказынын болгаш культуразынын шапкын өздүлдериниң негделдеринге дүүшүр, көдээ черлерде кадыкшылга херээ база-ла биче эвес чедишкенин.

Бистин областың бүгү райондарында дыка хый эмнелге салбырлары, санитар-эпидемиянын станциялары, диспансерлар, амбулаториялар ажилдап турар.

Областың кадык камгалал херээде улуг чедишкенин бирээзи бөлгө, хоорай, көдээниң чаа-чаа эмнелге четкилериниң материалдык базаларынын чыл бүрүдө өзүп турар болуп. Ол ышкаш медицина ажилдакчыларынын хый-хый мунакчалары тыгылп, олар чаа амьдалралды, кадык чурталганын тудуп тургузар талазы-биле чонга киялзидилгези саядарын чедирип, мунакчы совет медицина эртемниниң бузулуг пропагандистери апарганы болуп.

Олар аарыг кижилерин сагыш чованыры-биле хүлээп ап, бүгү-ле күжүн, билин кадык камгалалынын херээнге ак-сеткилдин-биле бараан болуп турарлар. Ындыгыларнын санныга Чөөн-Хемчик районун Чадаана эмнелгезиниң дий эмчизи, область Советиниң депутаты Л. Москвина, Тес-Хемнин район эмнелгезинде фельдшер А. Менге, Бүрү районда эмнелге салбырынын эрлекчизи В. Насокова, Улуг-Хем районунуң «СЭКП-ниң XIX съездин» колхозта фельдшер З. Пискарева болгаш оон-даа өскелер хамааргыр.

Ындыг-даа болза, чедишкенин ден ангида бистин областың чамдык көдээ черлеринде эмнелге салбырларынын, фельдшер-акушер пунктуларынын материалдык базалары ам-даа чогуур негелдизинге чедир тургустунмай, ол талазы-биле ажилдарны башкарып чорудар оон хамаарылган организациялары четпес удуртуп турар.

Медицинанын, ылангыч көдээ черлериниң эмнелге, албан черлеринде чамдык ажилдакчылары аарыг кичээнгейни күштелдирер

жилериниң негелде хомудалдарына дынзыгыр эвес, аңаа медицинанын баштайгы дүрген дузанын өй-шаанда чедирериниң чугула айтырылганын, база чоннуң культурулуг, кадык чуртталганынга кичээнгейни кошкак салып, боттарынын дорт хүлээлгелерин чогуур негелдеге чедир күүсептериниң саны бисте ам-даа эвээш эвес.

Язы-бүрү халавырлыг аарыглардан, амгы үениң көдээ ажил-агыйнын болбаазыраңгай чепсек техниказын ажил-агыйга шын эвес ажыглаанын түнелинден ийкеп, азы өске-даа чылдагааннардан болур кемдеп-бертинериниң айылындан баш удур чайлап болурунун база кадык, культурулуг чуртталганын үндезини—арыг-шеверини чөп сэгырынын дугайында чон ортузунга медицина ажилдакчыларынын талазындан агитациянын тайылбырлап, негелдизине ажилын четпес организастаанындан көдээ чон, ылангыч колхозчулар, база совхозтар, МТС-тер ажилдакчылары, көдээ ажил-агыйнын механизаторлары түр болгаш үр үедэ күш-ажыл кылтып шыдаас болур чорукка чамдыкта таярылып турарлар.

Моон чижээнге, Улуг-Хем районну көргүзүп болур. Ол районда «Күш-ажылдын хостуу» колхозта база Жланов аттыг колхозта шунту 47 кижи күсүк болгаш чаксы ажилдап чугула үезинде 263 күш-хүннерин чигиргенер. Шагаан-Арыг МТС-тин 117 кижи 370 ажил хүннерин, «УТКА-нын 25 чыл ою» совхозта 35 кижи 290 ажыг ажил хүннерин чилдирген болуп турар. Бо саннар чүчү херечилеп турарып дээрге, медицина ажилдакчыларынын талазындан санитар, эмнелге профилактиктиг хемчеглерини ол районга чогуур үе-шаанда чорутпайн келгени болуп.

Амгы үедэ көдээ ажил-агый бүдүрүлгезиниң улам күштелип сайырааны-биле чергелештир колхозчуларын, МТС-тин болгаш совхозтарын ажилдакчыларына медицина дузаламчызын көргүзериниң денгели болгаш шынары база-ла бедип өскөн турар ужурулуг. Ындыг болганда көдээ черлерде медицина ажилдакчыларынын сорулгазы болза, хун бүрү көдээ ажил-агыйнын бүдүрүлгезинче хый сийнишкенин ажилдап, боттарынын эмнээр проффессиязынын мергежилин шынарлыг болгаш культурулуг бедитпешаан, көдээ чонга, ылангыч хову

ажылдакчыларынын, мал ажилдакчыларынын, көдээ ажил-агый механизаторларынын кадынын дугайында кичээнгейни улам күштелдирээ чогуур.

Бо сорулганы медицина ажилдакчыларынын талазындан чедишкенин шийтпирлээрде тус черниң партия, совет, профвэллед болгаш комсомол организацияларына даяныр ужурулуг. Көдээниң чер-черде медицина албан черлериниң ажилына хун бүрүнүң практиктиг дузанын чедирер талазы-биле областың кадык камгалал килдизи, облкүүском болгаш районнар күүсөмоннары ам-даа четпес ажилдап турар дээрзин демделгээр херек. Көдээ черлерин мергежилди, бышкан билиглиг медицина кадрлары: эмчилер, фельдшерлер, акушеркалар-биле ам-даа четпес хандырыбаан. Оон четпелээшкени амгы үедэ область иштинде чүгле 68 хуу болуп турар.

Көдээниң эмнелге албан черлеринде эм болгаш дериг-херекселдер хандырылганы, оларнын ажаалга, камгалалы база багай байдалда. Медицина кадрларын чедишкенин ажилдакчыларына база бир шаптыкты ужураштырып турар чүүл болза, оларнын материалдыг хандырылганын кичээнгейни чамдык районнарда кадык камгалал килдистери болгаш өске-даа партия, совет органдары сула чорудуп турар.

Чижээлээрге, Улуг-Хем районун Торгалыда ийи медфельдшерлерин амга чедир чурттаар оран-бажык-биле хандырып бербези, а Ийи-Талда эмнелге салбыры болгаш оон ажилдакчылары оттулар ыяш-биле шуут хандырынмаан. Бо четпестерин чогуур өйүндө чайладып узуткаарынын талазы-биле арга хемчеглерин миычга дээр ол районнуң партия, совет органдары ап чорутпайн, эптежил келгени канчап-даа таярышпас.

Мынчангаш көдээ чоннуң кадыкшылга херээн үндезиниң-биле экижип чуртталганын партиянын XIX съездининиң төөгүлүг шийтпирлериниң областа чедишкенин боттандырып-биле чер-черин партия, совет органдары кадык камгалалына удуртулганын боттарынын холунга быжык-биле ап, чонга медицина дузаламчызын күштелдирер, база эмнелге албан черлериниң материалдык хемчеглериниң суурун быжыглаар дээр, шийтпирлиг хемчеглерин алыр ужурулуг.

Н. ОНИЩЕНКО, СЭКП обкомунуң инструктору.

### Колхозчуларнын ниити хуралына

Улуг-Хем районда Киров аттыг көдээ ажил-агый артелиниң колхозчуларынын чокта чаа болган ниити хуралына (оон улгатыр катышканын хабаштыр) артель Уставын хүлээп алырынча база билдирешкенин кирген чаа кижигүнер дугайын чугаалашкан. Уставы бөдүктөр айы-биле хүлээп ап турар ниити хуралдан шийтпирлээни болза:

Колхозчу өреге бүрүзүнүң койдан унастогунуң, шөлүн 0,4 гектарга, саар инекти 3, улуг хааваны 3, шээр малды 15 башка, 20 хаяржактыг азырал арылардыг, 1 ажилчы аттыг турарын, ынаарга азырал куштарын болгаш тоодайларын кызыгаар чок өстүрерин доктааткан. Ол ышкаш колхозта ажилдап турар тускый эртемниглерге 0,15 гектар койдан унастогун ажил-агый бүрүзүнге Устав ёзуугар эдилдирин көргөн.

Колхозка кирерин күзөөннериниң билдирешкенин хынап көргөниниң түнелинде Шожан-оол, Хандырмаа, Сувак, Балдан-оол, Хууракпай, Өткөк-оол болгаш Көк-оол оларны артель Уставын ёзуугар колхозтуң кижигүнүңе хүлээп алган.

Х. ТЕМБИРЕЛЬ.

### СССР-НИҢ УЛУСТАРЫНЫҢ АКЫ-ДУМАЛЫШЫҢЫ ӨИ-ВУЛЕЗИНДЕ

## Украин улустуң аас-кежиктиг салым-чолу

Партиянын XIX съездинин болгаш СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун төөгүлүг шийтпирлерин-биле сорук кирген улуг Совет Эвилелиниң бүгү улустары коммунизм тургузуушкунуңуң канчаар-даа аажок улуг программанын амьдыралга чедишкенин боттандырып турар. Совет Эвилелиниң удуртукчу болгаш улгакчы күжү — Коммунист партия бистин социалист Төрээн чуртувусту улус ажил-агыйнын болгаш культураның чаа көдүрүлүшкүнүнүң, СССР-ниң ажилчы чоннарынның чагай байдалынын көссал чок өзүшкүнүнүң, Совет күрүнениң күчү-шыдалын улам ыңай быжыдарынын оруу-биле бүзүрелдиг чорудуп олар.

Улустарнын ден эргезиниң болгаш найырларынын улуг принциптериниң үндезининге тургустунган хый националдыг Совет күрүне болза, коммунист тургузуушкунуң күчүлүг чепсез, капиталист чурттарынын ажилчы чоннарыннын болгаш колонияларнын дарлаттырган улустарынын эң эки идегелерин болгаш күзелдерин сийрип алган бүгү социалист нацияларнын хостуг чорунуң болгаш чекетдишкенин быжык магадылалы, бүгү делегейге тайбынын тилетирбес чаленгич болуп.

Ажилчын ангы биле колхозчу тараяннарнын бузулбас эвилели, бүгү совет улустарнын акы-думалышкы найырлары болгаш бот-боттарына дузалалыгы, оларнын мораль-политиктиг чангыс-эви болгаш Коммунист партиянын база Совет чазакты догдардып сыйры катыжышкыны, боттарынын социалист Төрээн чуртуна олар

М. ГРЕЧУХА, Украин ССР-нин Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы

нын кызыгаар чок ынакшылы болгаш бердингени бистин Совет күрүнениң күжүнүң болгаш күчү-шыдалынын үндезини, коммунизм дээр демиселге бүгү чедишкенин эгээртинмес үнер дээр болуп.

Улустарнын акы-думалышкы найырларынын боттут амьдыралчы күжү, Коммунист партиянын Лениниң-сталиниң национал политиказын тилелгези улуг Совет Эвилелиниң тургустунган кол болгаш чарылбас кезээ болуп. Советтин Украинаның чижээнден онза чайынанча-биле көстүп турар. Украина Октябрьнын социалист Улуг революциянын мурунда хождундангай болгаш кулдандырган чартык колония турганындан Совет эрге-чагырганың чылдарынын дургузунда ол чекетелген индустриалдыг-колхозчу совет республика болу берген. Күчүдүг Совет Эвилелиниң ачы-дузасында украин улус ёзулут хосталганы болгаш хамаарышпас чорукту чедип ап, бодунуң кайы шагдан бээрги бүгү үндезин черлерин чангыс-ай украин совет күрүнеге катап катыштырган болгаш ССРЭ-ниң бүгү улустары-биле кады коммунист тургузуушкуну чедишкенин боттандырып, тайбын болгаш улустар аразынын айылы чок чоруну быжыглаар дээр илепкейлиг демиселди чорудуп турар.

Бистин улустуң эң каржы дайынына—украин буржуаз националист улуг орус улуска идегес болгаш өжөөнөшкөк чорукту негелдир. ССРЭ-ниң улустарынын акы-думалышкы найырларын үрээр дээр бүгү-ле күженишкенин салып турганнар. Украин буржуаз националисттериниң араатанчы арын шырайын танып, ол каргыштыг сатыныкчыларын, бүгү делегей империализминин кара сагыштыг агенттерин чылача-шавар дээр украин улустуң демиселинге Коммунист партия дузалаан. Совет Украинаның улустары ССРЭ-ниң улустарынын Лениниң-сталиниң найырларына ханы бүзүрелдиг болгаш акы-думалышкы орус улус-биле болгаш бистин чурттуң бүгү улустары-биле чус-чус чылдарда тургустунган бодунуң найырларын ыдыкты-биле камгалат турар.

ССРЭ-ниң улустарынын бузулбас найырлары Ада-чурттуң Улуг дайынын чылдарында кадыг-дошкун шылгалдаларын шыдап эрттирген болгаш дайын сөөлүндөгү чылдарда улус ажил-агыйнын катап тургузар болгаш улам ыңай хөгжүдөр дээр демиселге улам-на быжыккан. Совет Эвилелиниң улам өзүп турар күчүзүңге, улуг орус улустуң болгаш ССРЭ-ниң бүгү улустарынын акы-думалышкы дузаламчызына даянышаан, Советтин Украина бузулудан дүрген көдүрүп үнгөн болгаш социалист экономиказын база культураның хөгжүлгезинде дыка улуг чедишкенин чедип алган. Донбасстын болгаш Приднепровьяның чаа техниктиг суурунга үндээлгези катап тургустунган металлургия заводтары дайын мурундагызынга бодарга, ам оон хый ме-

талды берип турар. Дайын сөөлүндөгү чылдарын дургузунда республиканың машина тудуушкунуңуң үлөтүрү чаа бүдүрүлгөчү күчү-шыдалдар-биле, эң сайзыраңгай техниктиг дерилгелер-биле чепселетинген болгаш машиналарын, станоктарын болгаш механизмерин бүдүрүп үндүрерин чыл келген тудум-на көвүдөдүп турар. Украин ССР-ниң машин тудуушкунуңуң үлөтүрүңүң продукциязынын ниити хемчээли 1940 чыл-биле дөмөйлээрге ийи ажык казан өскөн, ылангыч тракторларын бүдүрүп үндүрери ийи чартык катал, трактор андазынаарын — ийи катал ажыг, трактор саялкарларын — барык чеди катал хыйуң бүдүргөн болгаш оон-даа өске. Күчүлүг тепловозтарын, хөмүр даш комбайнларын, кылашпап чорур экскаваторларын болгаш моон мурунда бистин үлөтүрүңүң бүдүрүп үндүрбей турганынын машиналарын өске-даа хевирлерин бүдүрүп үндүрери шингээтинген.

Дайыларнын маадырлыг күженишкенин хөмүр даш үлөтүрүңүң хөгжүдөр дугайында партиянын болгаш чазактын хун бүрүдө сагыш салышкынын ачызында Донбасс ам база катал Совет Эвилелиниң эң улуг болгаш эң-не механизастатынган хөмүр даш бассейни апарган болгаш 1940 чылга бодарга, чуртка оортан дыка хый хөмүр дапты берип турар.

Бешки беш чылдык планын дүргөн боттандырып дээр калбаа-биле делегердип чоруткан социалист чарышка үндээлгези, үлөтүрүңүң ажилдакчылары 1953 чылдын программанын чедишкенин күсеткен. Муң-муң бүдүрүлгелер, рудниктер болгаш шахталар 1953 чылдык планын хуусаа бетинде күсеткен. Лутугин аттыг шахтанын, «Красная звезда», № 17-бис шахталарын, «Чистяковантрапит» трестиниң өскөдө шахталары график ёзуугар ажилдавышаан, бешки беш чылдын төмчүзүңге планнаа бүдүрүлгөчү күчү-шыдалдарын 1953 чылдын дөртүк кварталынын эгезинде чедип алганнар. Ол шахталарын мунакчы

комбайнлары, үттээр машинистери, электровозтарын чолочаачылары Донбасса хөмүр даштын эң-не бедик тывыжын чедип алганнар. Н. Гончаровтун, К. Редькинниң, Н. Васильцевтин комбайн бригадалары «Донбасс» деп комбайнның айда бүдүрүкчүлүгүн 19.200 тоннага чедиргенер. Снежинскийниң Сталин аттыг №18 шахтазынын дайылары хөмүр даш тывыжынын чыл планын Донбасса бир-ле дугаарында күсеткен болгаш күрүнениң бир миллион ажыг акша-хөрөңгизин камап алганнар.

Ленин орденин «Запорозсталь» заводтун сурагылгач казидирчиктери С. Якименко биле С. Мартынов олар бир хонукта металлдын беш катал дүргөткөн эвилдирленин берип турар. Днепропетровскиниң Петровский аттыг заводунуң дээр каң эвилдирчикчи В. Михлик 1953 чылдын чүгле үшкү кварталында пландан дашкаар 910 тонна каңны берген.

Красноукеиниң машина тудуушкунуңуң заводунуң 150 ажыг ажилчыны бешки беш чылдын оналгашан хуусаа бетинде күсеткен болгаш ам 1956 чылдын үлөтүңге ажилдап турар. Ол заводтун мунакчылары—токар эш Карюкин, фрезерщик эш Поляков, обрубщик эш Блянов болгаш өскелер-даа 8—10—10 чыл нормаларын күсеткенер. Харьковтук трубогенератор заводунуң Сталинның шаңналдыг лауреады К. Кисляковтун токар-карусельщиктер бригадазы 1965 чылдын үлөтүңге ажилдап турар.

ларынын дургузунда республиканың чик болгаш аш-чөм үлөтүрү 1952 чылдын ол үезинге бодарга бараанчынын 13,4 хуу ажынын бүдүрүп үндүргөн болгаш оларнын ассортименти калбарган.

Сөөлү үениң иштиде ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП ТК-ның хүлээп алганы, улустуң хергелел чүүлдерин бүдүрүп үндүрерин күштүү-биле көдүрерин болгаш оларнын шынарын экижидеринче угландырган эң чугула шийтпирлерин республиканың үлөтүрүңүң ажилдакчыларын чаа күш-ажыкчы, эрес маадырлыг чорукче сорук кирген.

Ылангыч немец-фашист үрег-дечиктериниң аар-берге үрегдээшкенине таварышкан Украин ССР-ниң көдээ ажил-агыйна Коммунист партиянын Төп Комитеди болгаш Совет Эвилелиниң чазаса онза улуг кичээнгейни салып, дузаламчыны көргүзүп турар. Украинада 1.347 машина-трактор болгаш тускайжыккан станциялар тургустунган, дайын мурунда турганынга бодарга оларда трактор 68 хуу, комбайннар 63 хуу хый болуп турар. Чүгле сөөлүгү ийи чылдарын дургузунда бистин республика он-он муң чаа тракторларын, комбайнларын болгаш көдээ ажил-агыйнын өске-даа машиналарын алган.

Колхоз тургузуунуң күчүлүг материал-техниктиг сууру болгаш көдээ ажил-агый бүдүрүлгезиниң хөгжүлгезин шийтпирлиг күш болуп республиканың машина-трактор станциялары бүгү көдээ ажил-агый ажилдарына 80 ажыг хуузуң, муруну областарда 90—95 хуузуң күсетип турар.

Колхоз бүдүрүлгезиниң электрификациени улам улуг хемчээлдерге боттандырып турар. Дайын сөөлүндөгү чылдарын дургузунда Украина ССР-ге 4000 ажыг көдээ электр станцияларын катап тургускан болгаш туткан, оларнын күчү-шыдалы 1940 чылдын дегенелден 9 катал ажып турар. Республикада бүгү колхозтарын дөртүң бир кезин

# ИНТЕРНАТ АЖЫЛЫНЧЕ КИЧЭЭНГЕЙ САЛЫР

Интернаттың ажылын экижидерде аяа үргүлчүлүк кичээнгеилги саргы салышкыны негетинер. Интернаттың ажылын кандыг-бир кампания кевирлиг чорудуп болбас, оон өөредилге-кижизидилгелиг, организа-массалыг бүгү ажылыг план өзүгүрүнүн боттуг удурутур херек. Бистин интернаттың ажылына холбаштыр кандыг хемчеглер ап чорудуп турарыны дугайында чамдык чиктерин көргүзүп көрөй.

Өөредилгенин класска болгаш класста дашкаар бүгү ажылын экижидеринге интернаттың ажылдакчыларынын болгаш башкылар коллективинин чагыс эп-сеткилдиг харылзаанын быжыгалаан чорук биче эвес рольду болган. Кичээл шактарынан дашкаар үелерде интернатка башкыларнын дежурныйлар ээлчеглери бисте чаңчыл болган. Олар өөренкичлер бердинген оонаалдарын канчаар күүседип, шефке алган эштеринге дузалажып, күш-ажыл шактарын чөп ажылап, умчулгаларын, беседаларын, яны-бүрү оюннарны база организаастыг агаарлаашкынарны канчаар организаастап турарын доктаамал хай-гаарап турар. Ол мышкаш столоваяга баар, ченин канчаар белеткеп, урулгарын чөп чөмгөрү турарын база хынаар хүлээлгелиг.

Боттарынын ээлээнин дургузунда илерээн чөптөстөрүн, ону узуткаарына берген сүмезин база дуржулгалык чүүлдер дугайын дежурный башкы бүрүзү шолондон дирекция черинге бижимел-биле үргүчү меделеп турар, оон түнелин неделя санында башкыларнын чөвүлелинге чугалажып турар. Моон-биле кады кижизидилгелерин чамдык класс кичээлдеринге олуруштурбушаан, школада уран тевынгыр шөөр холонун бөлүмнөринге шуут кириштирип турар. Ол чорук болза, урулгарын кижизидеринге, күш-ажылы мергежилги байдырларга улуг арганы бээр, өөренкичтерин күзелин илередир болгаш айтырмын лар ол-ла үезинде харытылар талазы-биле чугула болуп турар.

Интернаттын ажылында чурттап турар урулгар активинин киржилгези биче эвес ужур-дузалык болуру практика бүзүрөткен. Бисте интернаттың чөвүлели, комитеттеринин даргалары болгаш санитар-жылдары ажылдап турар. Оон ырай интернаттың «Тайбын дээш» деп нити база комитеттер айы-биле доктаамал чырытынып турар хана солунарынын редколлегиясында, бижикчилеринде урулгар идепкейлиг киржи-п турар. Салгакчыларнын хөй-нитинин ол бүгү активтин шын кижизидеринге база биче эвес күштер, аргалар болгаш үе-шактар негетинери билдингир.

Интернаттың чөвүлели план өзү-гаар ажылдап, аяа школада хөй-нитини ажылдарынын талазы-биле илеткелдерин ап турар. Кичээлдерге урулгарнын канчаар белеткениринин, комитеттер хуралдарын организаастарынын, өөредилгеге хожу-дап турарларга дузалаарынын база өске-даа айтырылган талазы-биле хуралдарын, беседаларын үргүчү организаастап турар.

Школаның өөредилге-кижизидилгелиг, культур-массалыг ажылын экижидеринге партия, комсомол организаастарынын ролу улуг. Комсомолчу башкылар интернаттың комитеттеринин шефке алгаш ажылдап турар. Партия, комсомол организаастарынын даалганын өзүгүрүн билин шырак коммунистер болгаш комсомолчулар яны-бүрү темаларга допчу илеткелдерин кылып, беседаларын организаастап турар. Моон-биле кады школада өөренкичлер комитети, пионер болгаш комсомол организаастары, интернаттын бүгү активти түдүш харылзаалыг ажылдап турарын база демдеглээр херек.

Кижизидилге ажылына база бир чугула айтырыг болза, бистин өөренкичтеринин 1954 чылдын парламента чамдыгында бүрүн хаара тутунганы болуп. Интернатта 141 урулгар «Сылдысчыгышты»—102, «Пионерская правданы»—30, «Мурзилканы»—13 болгаш «Тыванын Аныяктарын»—5 кезекти чагылдып алган. Ол болза, урулгар солуннар дамчыштыр бистин улуг Төрөн чуртувустун чагаай амдыралын, Кыдаттын, Кореянын болгаш улус демократия чурттарынын чедикшия-нерин хүн-бүрү номчуу база капиталист чурттарда бичин урулгарнын кандыг-даа өөредилгелен казытыр-ган берге байдалын таныжып турар.

Моон-биле кады бистин ажылы-ыста улуг чөптөстөр барын мининг демдеглээр чугула. Акаа хамаар-жыр бир кол айтырыг ада-не бүрү-зү-биле доктаамал харылзааны ам-га чедир быжыдып шыдавайн турары-быс болуп. Бо талазы-биле төрел-дер комитети база-ла чөптөс ажыл-дап турар. Ол чугула ажылы партиянын амгы негелдезинин денел-лиге чедир бедидер дээш боттуг хемчеглер алдынып турар. Ол ыш-каш партиянын база комсомолдун район комитеттери интернаттың ажылына чөптөс дузалажып, чүгле негетинин келген үелерде чамдык меделеп айтырып алырынга кызы-гаарлатынып турар. Школа интер-наттың ажылы бүгү-нитинин, күрү-ненин херээ болурун билери чугу-ла.

С. МУЧАЕВ,

Тураның чеди чыл школасынын директору.



Бай-Хаактын машина-трактор станциясында тракторлар болгаш хөдээ ажил-агый чөптөс-херекселдеринин септелгези бедик темп-биле чоруп турар. Тракторлар септээринин талазы-биле бригада ээлчег нормазын хүн-бүрү 140 хуу күүседип турар.

Чурукта: бригаданын кижигүннери (солгай) талазындан ол талазынче) П. Закурдаев, К. Митряшкин болгаш А. Ильин оларнын мотор эптеп турары.

Чуруу А. Смагинни.

## Малчыннарнын чөвүлел хуралы

Чаа-Хөл районун Ак-Туругда Ленин аттыг колхозтун малчынна-ры чуртка мал ажылын улам ырай хөгжүдөр хемчеглер дугайында партиянын болгаш чазактык төөгүлүг шиттирин боттандыр талазы-биле ап чоруткан ажылдарынын түн-недерин чөвүлел хуралга чугала-лашкан.

Ол талазы-биле эш Аспан-оол илеткел кылгаш, мал ажылынын талазы-биле чедикшиянерин бол-гай чамдык чөптөстөр тодаргай фактылар-биле айткан.

Колхозтун нитилештирген малы 1949 чылда турганына боодарга элээн өзүлдеп болган. Илангыч чылгы малдын баш саны 1949 чыл-да турганындан 1953 чылга чедир 1,9 катап, хой 3,7 катап, өшкү 3,4 катап өскөн.

Ынчалза-даа 1953 чылда колхоз 300 чедир куш өстүрөр тургаш, херек кырдында ол талазы-биле кан-дыг-даа ажил кылбаан. Кыштаг септелгезин чүгле октябрьда эгелээн. Ооң чылдагынындан кажаа септел-гезинин шынары куду, кажаалар-нык ишти өт, чамдык кажааларнын ханаларын эки чыкываан болгаш оон-даа өске чөптөстөр бар. Колхоз-тун чамдык дуржулгалыг малчын-нары эштер Дамба, Сумбаа, Экей-дөр олар колхозтун нитилештирген малын өстүрүп сайырадырынын та-лазы-биле дүк кызып турар. Илан-гыч 1953 чылда ажаап турар малы-нын кыштагаларын чогуур өйүндө эки шынарлыг септээш, малдын кышкы чинр сигенин кыштагаларына чеди-

рил, ону малга чиртиринин планын баш удур таарыштырып алганындан оларнын ажаап турар малынын кышкы байдалы элээн эки болуп турар. А чамдык малчыннар, кичээ, Сагаан, Чылбак-оол, Көк-оол олар колхозтун нитилештирген малын өстүреринин улуг, харын 1953 чылда 20 ажыг малды оскунуп, колхозту когаралга кирген.

Ол чөптөстөрн баш удур чайла-дыр дээш колхоз даргазы эш Бегзи чогуур өйүндө хемчег ап, күш-ажыл-дын чорумун шынгын тутпаан. Партия организаастарынын секретары эш Күдөр, комсомол организаастарынын секретары эш Кызыл-оол олар малчыннар ортузунга политик-кижизидилгелиг ажылы кошкак удурткан. Илангыч сентябрь Плену-мунун доктаалын болгаш чуртка мал ажылын улам ырай хөгжүдөр хемчеглер дугайында партиянын болгаш чазактык шиттирин мал-чыннарга чогуур өйүндө чедир та-ныштырбаанындан ол чөптөстөр бол-гулаанын илеткелчи болгаш хурал-га санал берген эштер демдеглээн.

1954 чылда ол чөптөстери катап-таваз төлөздө, малчыннарны чурт-тага бажынарны-биле хандырып, оларнын аразына социалист чарышты улам күштөлдүрүп тургаш, мурнакчыларнын дуржулганын непер-дир база малчыннарнын орту-зунга политик-кижизидилгелиг бол-гаш культура-массалыг ажылы калбартыры чугула деп чөвүлел ху-рал айткан.

Т. БАВУУ.

## Кышкы агротехниктиг хемчеглерни күштөлдүрөр

СЭКП ТК-нын сентябрь-Плену-мун шиттирлеринге сорук кирген Улуг-Хем районда Киров аттыг көдээ ажил-агый артелинин колхозчулары тарылганын бүгү шөлдерин-ден бедик дүжүттү чедип алыр дээш күженишкенин ажылдап турар-лар. Колхозчулар картофельдин, но-гаанын, техниктиг болгаш үстү-күлтураларнын тарылга шөлүн калбартып, оларнын дүжүдүн бедик сорулганы салып алган. Сеп-тябрь Пленумунун шиттирлерин боттандыр талазы-биле Киров ат-тыг колхозта кышкы агротехниктиг хемчеглерин дугайын чугалаксап турар мен.

Хову ажылынын бригаданы тараа күлтураларынын үезинерин урар ажылды эртен чылдын ноябрьда-ла дооскан. Ол үезинерин Ша-гаан-Арыг МТС-тин дузаламчызы-биле ОС—1 болгаш ОС—3 деп үезин арылгаар машиналар-биле эки шынарлыг кылдыр арылган. Бистин колхозта кызылгастык 1630 центнер, суланын 530 центнер, ар-байын 225 центнер үезинерин бү-рүн урдунган. Ол үезинерини чар-жар шынарына чедирери-биле ийги арылгаашканын чорудуп турар бис.

Колхоз 1953 чылда кызылгастык бедик дүжүттүг, сорттуг мильтурум 553, альбидум 3700 деп үезинерин-биле хандырткан. Ол сорттуг үезин аяа аразына боодарга 3—4 центнер бедик дүжүттүг. Бедик дүжүттүг, сорттуг үезинин улуг ажык-дузалыг барымдаалаш, та-раа белеткел черин дамчыштыр су-ланын болгаш арбайын сорттуг үезинеринин солуп алырын колхоз баштаар чери шиттирлээн. Ынчан-гаш 1954 чылда колхоз бүгү тарыл-га шөлүн чүглө сорттуг үезинер-биле хандырат.

Бедик дүжүттү чедип алырынын бир чугула чүүлү болза, удобренне-

лерни (өдөкти, хүлдү, куш өдээн) тарылга шөлүнге чогуур өйүндө тө-гери болуп. Ол сорулга-биле колхоз-чулар өдөкти, хүлдү хоратпайн ча-гыс черде чыып турар. Ам 60 цент-нер хүлдү, 20 тонна өдөкти тарылга шөлүнчө сөөрткен. Уезин уасто-гунга немелде чөмгерилге кылары-биле хүлдү белеткеп турар бис. Өдөк болгаш хул чылдагына кол-хозчулардан Донгак Хуурак, Шалык Сарыг, Базыр-оол олар идепкейлиг киржи-п турар. Тарылга шөлүнчө өдөкти, хүлдү сөөртүп төгөр талазы-биле хову ажылынын бригаданы ам-даа ыракта чөптөс ажаап турарын айтыры чугула. Ногаа ажылы-нын талазы-биле парниктин онга-рын каскан, оон өске ажаптар ам-дыгаа чедир кылдырмаан. Колхоз-тун баштаар чери, партия органи-заастары ногаа ажылын ам-даа чу-гулага көрбейн, ийги черини ай-тыры кылдыр көрүп турары шын эвес.

Колхозчуларнын агротехниктиг өөредилгенин организаастаан. Ында колхозчулар чугула херетлетнер-сазын, карандаш, өөредилге херек-селдери-биле хандырткан. Агро-техниктиг өөредилгени боттуг удур-тур талазы-биле колхоз баштаар чери (даргазы эш Андросов), партия эге организаастары (секретары эш Доржу-оол) көсүк ажаптарын кылбайн турар. Колхозчуларнын өөренеринге улуг идиг болуп тыва дылда окулдугдар номнарны мын-чага чедир садып албааны-биле кол-хозчуларга бергелер таваржып турар.

Бедик дүжүт дээш, колхозчулар-нын амдырал чурталганын чаа-гайжыдары дээш дем-биле эп-сет-килдиг ажаптар хүлээлгелиг бис.

В. ВАСИЛЬЕВ.

Киров аттыг колхозтун агроному.

## Чоннун негелдезин хандырат

Өвүр районун төвү—Хандагайтыга чоннун негелдезинге дүшүрт чувар бажынын, парикмахерскаянын бол-гаш фотографияны тургузары эрге-жок чугула.

Илангыч парикмахерскаяны бол-гаш фотографиянында организа-

тап тургуспаанындан чурткакы чо-н ырак-узак черлерге чоруп, шүүдөп турар.

Мынчангаш бо үстүндө черлерни район төвүнге тургузар талазы-биле чоннун негелдези чөптүг.

М. АРТАА.

## Парламынчаан чагааларнын изи-биле

Улуг-Хем районда Калинин аттыг колхозтун даргазы Огур-оол көдээ ажил-агый артелинин Уставын уруп, колхозтун нити хөргөзгенин бо-дуну тургазы-биле төгчөлдөп турарын шүгүмчүлөп, көдээ бижикчи редак-цияга чагаа бижээн.

Чагаада айткан фактылар хы-налдан шын болуп илерээн болгаш колхозтун хөргөзгенин төгчөлдөп турган Огур-оолду харысалажге кирген деп Улуг-Хем районун прокуратуразы редакцияга дында-кан.

электрижитингеп. Электри күжүн колхозчуларнын амдырал чуртал-газында калбаа-биле непердиреп тур-рар. Бо бүгү болза, колхозчу көдээ-нин культуразын көдүреринге дуза-лап турар.

Көдээ ажил-агыйнын калбак ме-ханизациязы болгаш электрижилге-зи, ада-чурттуг агрономия эртеми-нин чедикшиянерин колхоз бүдү-рүлгезинге неперткенни, колхозчу тараачынарнын эрес-маадырлыг күш-ажылы социалист чөптөс ажы-лынын культуразын күштүү-биле бедидер, 1952 чылга боодарга 1953 чылда кол-кол хову ажылдарын элээн организаастыг күүседип шы-даар, дүжүттү дүрген болгаш чидир-гир чокка ажап алыр база күжүн чажар культураларнын тарылгаларын агротехниканын эң дээрэ хуусаала-рында чорудар арганы берген. Ук-раин ССР-нин колхозтары болгаш совхозтары күрүнөгө тараа дуза-арынын планын хуусаа бетиңде күү-сеткенер. Күрүнөгө крупа болгаш үстүг культураларын, ногааларны болгаш картофельди 1952 чылга удур 1953 чылда элээн хөйну дуза-гаан. Чигир свеклазын ажаалгасы болгаш сөөртүлгези доозулган. Ча-зын чажар тараа культураларнын үезинерин урдунган болгаш чер ал-дарыгазы барык бүрүн доозулган.

Бистин республиканын колхозта-ры болгаш совхозтары малдын баш санынын улуг өзүлдезин эң кыска хуусаала чедип алганнар. 1945 чыл-дан 1953 чылга чедир үенин дургу-зунда Украин ССР-ге мыйыстыг бо-да мал 4,7 миллион ажыг башка, хой, өшкү барык 5,6 миллион башка, хаваннар 7,2 миллион башка өскөн.

Колхозчу тургузуг күш-ажылчы тараачынарны көстүп көрбээн тур-гузукчу-чогалдыкы чорукче көдүрү-үп үндүргөн. Бистин республикада колхоз бүдүрүлгезинин мергежилдиг организаакчыларынын кайгамчыктыг кайрлары өскөн. Федор Дубковей-кий, Макал Посмятний, Алексей Шербина, Василий Литвиненко, Га-лина Бурнакча, Давид Войко, Гри-горий Литовченка, Степан Ярошен-

ко, Ульяна Баштык, Константин Ци-бенко, Юстин Личук болгаш өске-да хөй-хөй кадрлар колхозтарын улуг болгаш хөй алдырларын нити ажил-агыйн чедикшиянерин удур-туп турар. Бедик дүжүттерин хөй-хөй мастерлери, мал ажылынын мурнакчылары, көдээ ажил-агыйнын механизаторлары өскөн, оларнын күш-ажылы чедикшиянери колхозчу тараачынарнын болуун соци-алисттик Төрөн чуртунга кызылгар чок бедилгенин тодаргайы-биле хер-ечилеп турар.

Оларнын дуржулгалары болгаш колхозчу көдээнин мурнакчы кижилеринин—Елена Хобта, Марк Озер-ный, Прасковья Ангелина, Аргени-на Пармузина, Мария Савченко, Александр Гиталов, Степанада Виштак, Евгения Дольнюк, Фекла Шыдык, Мария Фастова, Марта Ху-лолий болгаш өске-да хөй-хөй кижилерин чедикшиянеринге колхоз бүдүрүлгезинин мук-мук мурнакчы-ларын кижизитинген болгаш олар гектар бүрүзүндө 35—40 центнер кызылгасты, 80—90 центнер кукуру-заны, 500—600 центнер картофельди, 700—800 центнер чигир свеклазын ажаап ап турар; эң дээрэ саанчылар оларга быжыглап берген инек бүрү-зүндө 5—6 муң болгаш оон-даа хөй сүттү саап ап турар; хаван өстүрери-нин талазы-биле сурагыл ажаакчы-лар төрүүр хаван бүрүзүндө 20—25 хаван оолдарын доруктуруп ап турар.

Көдээ ажил-агый бүдүрүлгезинин чаарткычыларнын шимчээшкенин эң-не чугула онза чүүлү болза, оларнын дуржулгалары социалист-тик көдээ ажил-агыйнын ажил-ишчиле-ринин эң калбак массаларынын ор-тузунга чыл келген тум-на улам илгереп турары болуп. Республи-када чамдык рекордтардан массалыг, коллективтик чедикшиянерже шл-чип турар артельдеринин сапы дүрген көвүдөп турар.

Украинанын көдээ ажил-агый-нын 59 муң хире мурнакчылары ча-зактын бедик шапкандары-биле дем-дегелтенин, а колхоз бүдүрүлгези-нин 1057 чаарткычыларына Соци-

алистик Күш-ажылдык Маадыры деп хүндүлүг атты тавыскаан.

Социалистик экономиканын дүрген өзүлдези совет кижилеринин матери-алдыг чагаай байдалындан болгаш культурулгу денелдинин чагылгыс чок көдүрүлүшүнү-биле капысры-лып турар. Ол болза, улустун чаа-гай чорумун дугайында саргыш са-лышышын Коммунист партиянын болгаш Совет чазактык бүгү поли-тиказынын болгаш практиктинг ажил-чорудулганын дээли хоойлу-зу болуп турар социалистик нити-лелдин хөгжүлдезинин дүрүм өзү-гаар болуп түнели-дир.

Ол саргыш салышкынын тодар-гай херечизи болза, аш-чөм болгаш үлөтүр бараанына үрүмкөп садар өртөктерин 1953 чылда чо-руткан сан талазы-биле алырга, алдыгы чингелде, көдээ ажил-агый үндүрүүн өзөөжеткени, ССРЭ-нин национал орулгаларын үзүктөл чок өзүлдези болуп. Совет Эвилелинин күрүнө бюджеттери ол-ла сорулга-раага бараан болуп турар. Украин ССР-нин 1940 чылдынга көрдө ийи ажыг катап өскөн күрүнө бю-джетин 1953 чылда 17,9 миллиард рубль болган. Республиканын бю-джетинин үштүн ийден ажыг кезини чоннун культура-амдырал ханды-рылганынын талазы-биле хемчеглер-ни ашкаландырынычте уландырып турар. Чырыдышкына үнер чары-далдар 1945 чыл-биле демейлээрге, барык 2,5 катап, калык камгалалы-на—2,6 катап, социал хандырылга-га—барык үш катап көвүдээн. 1953 чылда коммунал-чурталга түдүш-кунунга дөзөвилеп 1952 чылга удур 24 хуу көвүдээн. Дайын сөөлүндөги чылдарда Украинанын хоорайларын-га болгаш ажилчыны суурларына 10 миллион хире дөрбөлчин метр хире чурталга шөлүн катап тургускан болгаш туткан, көдээ черлерге 300 муң ажыг чурталга бажынарны туттунган. Киевтик коммунал ажил-агый болгаш социал-культура ал-бан черлери бүрүнү-биле катап тур-густунган, ол ам дайын мурунда-гызынга боодарга оон-даа артык

чаагайжыдыр туткан апарган. Беш чылдын мурунда Дашава—Киев газопроводу тулап дооскан чорук найсылгалдын 7,5 муң квартираларын болгаш 700 ажыг коммунал-чурталга бүдүрүлгелерин газифи-кастаар арганы берген, оон ачызын-да 2,5 миллион тонна ажыг кадыг болгаш суук одалга чүүлү камнап алдыган.

Ажылчы чоннарнын чагаай бай-далынын үзүктөл чок өзүлдезинин ду-гайын бараан саарылганын чыл келген тум-на көвүдөп турары, улустун хергелел бараанынын бү-дүрүп үндүрери калбарып турары база херечилеп турар. Украин ССР-нин чүглө чурт үлөтүрүнүн бүдү-рүлгелери калбак хергелелдин чүүл-дерин 1950 чылдагына боодарга ам 70 хуу ажыгын бүдүрүп үндүрүп турар. 1950 чыл-биле демейлээрге чоңга эвт садыглаашкыны 53 хуу, саржаа—34 хуу, чигир—28 хуу, тор-гу пөстөр—56 хуу, идик аймаа—31 хуу, хеп аймаа—30 хуу, тулуг мате-риалдары—50 хуу көвүдээн.

Ынчалза-даа ССРЭ-нин Дээди Советинин бешки сессиясына бо-дуну чугаазына эш Г. М. Маленков-тун демдеглээнин өзүгүрүн алырга, чиник үлөтүрүнүн болгаш көдээ ажил-агыйнын хөгжүлдезинин де-нели чоннун аш-чөм болгаш үлөт-пүр бараанына өзүп турар хер-гелелдерин ам-даа долу хемчээл-биле хандырып шыдавайн турар. Көдээ ажил-агый бүдүрүлгезинин хемчээли көдээ ажил-агыйнын ин-дустриалдыг-техниктиг базанын денелден аажок хожудап турар болгаш колхоз тургузуунда салды-ган аргалар-биле дүүшөйин турар.

Совет Эвилелинин Коммунист партиянын Төп Комитетинин сеп-тябрь Пленум СЭКП ТК-нын бри-ги секретары эш Н. С. Хрущевтун илеткелинин талазы-биле бадылан доктаалына ол хожудаашкынын чылдагаанарын бүгү долузу-биле хандыр илереткен болгаш көдээ ажил-агыйнын бүгү алдырларын шиттирлиг көдүрүшкүнү дээш демделдиин дегеренгеге программа-зын берген. Ол программаны че-

дишкенин хандырат чорук чоннун амдыралчы денелин күштүү-биле бедидерин хандырат, совет тургузу-нун тиелтирбес чорунун үнелэ-ни—ажылчы анги-биле колхозчу тараачынарнын эвилелин улам бы-жыктырат.

Бистин республиканын көдээ ажил-агыйнын шиттирлиг көдүр-лүшкүнүн хандырат талазы-биле чорудар деп турар ажаптарын кан-чаар-да аажок улуг хемчээлдинин дугайын Украинанын Коммунист партиянын ТК-нын октябрь-пле-нумунун айтканын өзүгүрүн 1952 чыл-биле демейлээрге, чоокку 2—3 чылдарга сүт болгаш эвт бүдүрүл-генин бүдүн чартык—ийи катап, жер-тофельдин нити чылдазын—ийден эвээш эвес катап, ногааларын—ийи чартык катап, чигетараанын бол-гаш кырлыгканын нити чылдазын—ийден эвээш эвес катап, ку-курузаны—бүдүн чартык катаптан эвээш эвес көвүдөлдөр деп турары-быс херечилеп турар.

Күрүненин бо эң чугула, нити сорулганын боттандыр чорук бү-гү улустун херээ апарган. СЭКП ТК-нын сентябрь-Пленумунун төвө-лүг шиттирин күүседир дээш дем-иселче эр, херээжен колхозчулар, МТС-терин болгаш совхозтарын ажилчыларын, эртем ажилдакчыларын болгаш хоорайларын ажилчы чоннары кириккен. Оларнын поли-тиктиг болгаш күш-ажылчы бедик көдүрүлүшкүнү болза, 2—3 чылдар-нын дургузунда чоңга продуктулар-нын база чиник болгаш аш-чөм үлөтүрүнүгө чиг-эттин элбекшилин тургузар талазы-биле партиянын болгаш чазактык көдээ ажил-агый-нын мурунга салган канчаар-да аажок улуг сорулганы амдыралга чедикшиянер боттандырарын үн-дезини болуп.

Украин ССР-нин партия, совет болгаш көдээ ажил-агый органдары СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун шиттирин күүсетпешаан, чаа кө-дээ ажил-агый чылынга, бирги эл-дө чөптөс ажаптарга белеткелдерин калбарты бергенер. Үлөтүр хоорайларын долгандыр ногаа

ажил-агыйнын хөгжүлдезинде улуг чөптөстөрн эдеринче, картофель болгаш ногаа бүдүрүлгезин көвүд-диринге хем шынааларын ажаптарын чөптөстөр хемчеглерин ап турар. Парник болгаш теплица ажил-агыйн күштүү-биле калбар-тып турар. Көдээ ажил-агый куль-тураларын тарып өстүреринин агро-техниказынче онза кичээнгенин кө-рүндүргөн. Кукураза болгаш карто-фель олуртулганын чер болганга дөрбөлчин-уялчак арга-биле чо-руткан турар, ол чорук тарылга ажаптарын механизациянын эки-жидер арганы бээр. Нитинин мал ажылынын хөгжүлдезинде хожу-даашкыны узуткаарынын болгаш оон продуктулуун бедидеринин тала-зы-биле калбак хемчеглерни ботта-ндырып турар.

Украинанын КП ТК-нын октябрь-пленуму көдээ ажил-агыйга удур-тулганы үндезини-биле экижидер, колхозтары болгаш МТС-терин мергежилдиг кадрлар-биле быжы-лаар талазы-биле тодаргай хемчег-лерин ажаап кылган. 1953 чылда-ла хоорайлардан МТС-терге 3800 инженер-механиктерин, база ол ыш-каш колхозтарга турум ажаптар кылдыр 26 муң агрономнарны, зоо-техниктерин болгаш өске-даа тускай эртемнигерин чорудар деп айткан.

Социалистик тургузуг совет эрте-миник, литературанын болгаш уран-чүүлүн хөгжүлдезинге калбак дей-гемни айткан. Мураакчы оруску-льтуранын чагаай саздары-биле украин улустун национал хевирлиг, социалистик утка-шынарлыг культу-разы ССРЭ-

### Улус демократиясынын чурттарында

#### 1953 чылда Кыдаттын улустунун хөгжүлдөзү

ШАНХАЙ. Чаа чыл солунуна эрткен чылды дургузунда улустун болгаш транспорт ажылынын дугайында чүүлери бижээ.

1953 чылда төп болгаш чер-черге чагырткан күрүнө улустунун бүүдүрүлгелери, холушак заводдар, фабрикалар, көмүр даш уургайлары болгаш транспорт бүүдүрүлгелери, а ол ишкеш Чөөн Кыдаттын болгаш Шанхайнын капитал тудуг черлери оларнын мурнунга Коммунисттик партиянын болгаш чазактын салганын сорулганын алдары-биле күөсеткенин «Цзефанжибо» солун бижип турар.

1953 чылдын январьдан ноябрьга чедир үенин дургузунда алдынган медээлерин, база декабрь дургузуун баштайгы медээлерин өзүгар адырга, продукциянын иини үнөинин талазы-биле улустунун күрүнө планы 107,63 хуу күөсеткен. Капитал тудуг талазы-биле төп чер-черге чагырткан күрүнө организациялары ажылынын хемчээлин 1952 чылдын ажылдарынын хемчээлинен 77 хуу ажырган. Чер-черге чагырткан күрүнө организациялары—29,1 хуу күөсеткен.

Чөөн Кыдаттын болгаш Шанхайнын ажылчылары күрүнөгө хөй акша чымдызын бергенер. Күрүненин чүгө улустун болгаш транспорт бүүдүрүлгелеринден алган акша-хөргөйлери-биле тус бүүрүндө 100

мүк киловатт күчү-шылдыгы 9 гидростанцияларын азы тус бүүрүндө 50 мүк ээргилерин эч чаа хөвирин 20 артык фабрикаларын тудуп болур турган. Машина тудуунун, электромоторунун болгаш аар улустунун өске-даа бүүдүрүлгелери мурнунда чурттуу иштинге үндүрбөй турган продукциянын хөй-хөй чаа хөвирлерин шигээди алганнар. Чижээлээрге, Шанхайнын бус котёлдарынын заводу 100 тонынның бүүдүрүлгөзүн электри кранынын бүүдүрүлгөзүн кылган, электропроводтар заводу продукциянын 44 чаа хөвирлерин бүүдүрүп үндүрер чорукту шигээди алган.

Чөөн Кыдаттын болгаш Шанхайнын улустун Кыдаттын экономика тургузуушкунунун чедишкенин-ринге улуг рольду ойноан. Оортан чурттуу бүгү бүүдүрүлгөзү—Соңу-Чөөн-чүкчө, Мурнуу-Барыш-чүкчө, Төп-Мурнуу Кыдатче болгаш өске-даа черлерге—машиналар, станоктар, электромоторлар, трансформаторлар, котёлдар болгаш өске-даа деримелдер чоруп турган. Ук солун оон ынай чик улустунун ажылында чедишкенин демдегеп, Чөөн Кыдаттын болгаш Шанхайнын заводтарына, фабрикаларына беш чылдын бирги чыгынын дургузунда бүүдүрүлгөзүн мун-мун чаа муракчылары өзүп үнгенин айтып турар. (СЭТА).

### Патет-Лаонун улустун хосталга армиязынын даивинчы чорудулгалары

ШАНХАЙ. Тускай медээни барымдалааш, Вьетнамнын информация агентиленин дамчыдып турарын өзүгар адырга, Патет-Лаонун улустун хосталга армиязынын кезектери тоокта чаа Такеттен (Төп Патет-Лао) элээн мурнуу талаа джунглилерде чажыртынып алган француз шериглерин артышкынын атакалан. Европа-африканын 27-ги батальонун дөрткү ротазындан 36 дайын солдаттар болгаш офицерлер Патет-Лаонун улустун хосталга армиязынын кезектеринге дүжүп бергенер.

Лак-Саонун (Такеттен элээн сонгу талаа 100 километрге) районунда улустун хосталга армиязынын шериглери дайыннын быдараан кезектерин иштеп үргүлчүлөп турар. Улустун хосталга армиязынын Лак-Саонун хосталган черлеринче кирген кезээ 6 тонна шериг ок-чөмөзүн, 3 генераторну эжелеп алган болгаш дайыннын 80 автомашиналарын чылча шапкан.

Ол-ла медээде чугаалап турарын өзүгар адырга, январь 2-де Такет можузунда 400 мүк кижичи чурттакчылыг 40 мүк дөрбөлчичи километр шөлдүг район база хостатынган.

(СЭТА).

### Тегеранда студентилер хөлээшкени

ЛОНДОН. Рейтер агентиленин корреспондентинин дындап турарын өзүгар адырга, англи-иран дипломаттык харылааларын каттап тургузуп турары-биле холбаштыр англи дипломаттарын Иранче ледир кээп турарына удурланган студентилерин чыскаалын базары-биле Тегераннын шериг губернатору январьнын 2-де Тегеран университетинин солдаттар чоруктан. Элээн каш студентилерин тудуп хоругдан.

«Англичяннар бистиң чуртувустан үнүп чорунар, кадыг-дошкун чорукту болгаш дээрбелээшкенин кажанда улуттас бис» деп сестерлиг хуудустар студентилерин ортузунга исптерээн турганын агентиле чери немей дындап турар. (СЭТА).

### Индиянын коммунисттик партиянын чигине секретарына Гхош база дагын соңгутурган

ДЕЛИ. Индиянын коммунисттик партиянын чигине секретарына Гхош январьнын 3-те база дагын соңгутурган. (СЭТА).

### Барыин Германиянын дагжылары ГДР-ге чоранынын дугайында боттарынын бодалдарына хамаарыштыр

БЕРЛИН. АДН агентиленин дамчыдып турарын өзүгар адырга, Барыин Германиянын Герман Демократтыг Республикага чоран дагжыларынын төлээлери ГДР-нин даг рудазынын болгаш көмүр даштын районнарына чоранынын дугайында боттарынын бодал-оналдарын чугаалап турарлар. Ол районнарда байдалды шактыкташкын чокка болгаш кичээнгелин өөренир аргалы болганын төлээлерин кижигүнери бир үн-биле тайылбырлап, оларнын көргөн билген чүүлери оларнын бодал турганындан иракта-ла артык болганын чугаалап турарлар.

Ватенштейнд-Зальцгиттер чуртуг көмүр дашчынын меделгезин: «Манюфельдин шактыг бодунун бүүдүрүлгөзү-биле, казак болгаш интеллигенция-биле сырып харылаалыг-дыр деп чүвени минтип көрдүс. Ол бүгүнү шын-биле илередилтер сөстөрүн тыппай, чүгө бодум бодар-дыр мен».

(СЭТА).

### «Европа армиязын» тургузарына француз интеллигенция удурланып турар

ПАРИЖ. «Европанын камгалап нитилежилгези» деп чагдынып алгаш, Германиянын чөспөглээр дээр чорукка удур демиселге француз интеллигенциянын улам-на калбак бөлүктери кирип турар. Январьнын 2-де «Юманите» солунга Германияны каттап чөспөглээрине удур манифестин парлаан, ол манифестте Париж университетинин литература, юриктик, медицина болгаш өске-даа факультеттеринин 88 профессорлары ат салган.

Манифестте ат салган кижилер яныз-бүрү политиктиг үзедерин кижилери болуп турар болгаш оларнын хөй нурузу оон мурнунда политиктиг ажал-чорудулганы кажанда кылтып чорбаан, ыналча-даа, Францияны болгаш тайбыннын хөргөзү камгалап алыры дээр демиселге оларнын катыжып алырына ол чорук шактыктап шыдаас деп чүвени манифест чугаалап турар. «Мында тургустунуп турар кара-

Барыин Германиянын профвелединия бир анык активисти Герман Демократтыг Республиканын чазанын шактырларын аар-берге куш-ажылын чигедир болган оларнын амдырал денелин соксаал чокка бедидери дээр чүткүлүчө онза кичээнгелин углаан.

Чер адынга 30 ажыг чыл ажылдап келген барыин-герман шактыр Барыин Германиянын болгаш ГДР-нин ажылчы чоннарынын байдалдарынын аажок ылгалдын онзалып демдеглээ. Ону назылап кыраан дээр удаас ажылдан үндүрүптерге, ол аштар учурга таваржыр деп чүвени ол айылызын чугаалаан. «Силерин чазанар (ГДР-нин) силерин дугайында сагыш човал, силерин куш-ажылынын бүгү-ле арга-биле чигедип турарынын талазы-биле силерин өөрүшкүнерин көрүп, силерин-биле беселерин даа билдир»-деп ол чугаалаан.

(СЭТА).

### Франциянын почта ажылдакчыларынын ажал соксадышкыны үргүлчүлөп турар

ПАРИЖ. Демир орук вокзалдарынын почта салбырларынын ажылдакчыларынын болгаш албан-хаакчыларынын ажал соксадышкыны 12 хүнер үргүлчүлөп турар. Ажал соксатканын боттарынын материалдык байдалын экижидерин, чижээлээрге, ажал төлөвирин бедидерин негеп турарлар.

Куш-ажылдын бүгү-ниити конфедерациянын почта ажылдакчыларынын болгаш автономнуг профвеледеринин федерациялары январь 1-де катыжып алгаш дындагып кылган. Бинда почта ажылдакчыларынын негелделерин чазактан хандырып негеп турар. Ол негелделерин казак хандырып парламентинин бүгү кижигүнери база негээрин федерациялар кыйгырган.

(СЭТА).

### Польша-совет институттун үнөлиг тывышкыны

ВАРШАВА. Варшавада польша-совет институттун куртуг библиотекаларында болгаш өм шыгжамырларында орустун төөгүдүг бижимелдерин дилеп тыварынын талазы-биле сөөлүг үеде улуг ажылда чоруктан. Краковтун библиотекаларындан элээн каш чүс шинчилетимсэн би-

жимелдер тывылган, оларнын аразында И Петрин эпикос Залускийге чагаазы, Тарас Шевченкоон шөлдүг талазы-биле бодунун өнүү Аркадий Венгиновскийге чагаазы болгаш өске-даа документилер бар.

(СЭТА).

### Болгариянын ажылчы чоннарына кадыкшылга черлери

СОФИЯ. Болгариянын мун-мун ажылчы чоннары улустун кадык камгалап болгаш социал-хандырылга министрстволарынын санаторийлеринге чыл бүрү эмнеип болгаш дыштанып турарлар. 1953 чылда чурттуг курорттарына 30 мүк кижичи чоран.

Болгариянын чазан курорттары чагаайжыдыр тударына улуг кичээнгелин салып турар. 13 улуг санаторийлерде рентген кабинеттер-лиг поликлиникалар ажытылганын.

Бүгү санаторийлер физиотерапия талазы-биле бо үенин аппараттары-биле хандыртынган. Медицина кадрлары белеткээри-биле Софияда республиканын тускай курортология болгаш физиотерапия талазы-биле эртем-шынчилед институту тургустунган.

Болгарияда курорттар болгаш санаторийлерден аңгыда, дыштанылганын 178 бажыны бар. 1953 чылда оларга 118 мүк 370 ажылчы чоннар дыштанган. (СЭТА).

### Албаниянын Улус Республиказынын чаа гимнине

ТИРАНА. Албаниянын телеграф агентиленин дындап турарын өзүгар адырга, Албаниянын Улус Республиказынын Министрлер Чөвүдели чурттуу даштыкы эжелекчи-

лерден хосталганын 10 чыл оюнга алдар болдуруп, күрүнө гимнинин эки эки текстинге болгаш эки эки музыказына конкурсту организастарын шиптирлээ. (СЭТА).

## Украин улустун аас-кежиктиг салым-чолу

(Төнчүзү. Эгези 2—3 арыннарда).

дан ам 830 ажыг ортумак школалар бар, а сес—он класстарнын өөреникчилеринин саны 1950 чыл-биле дөмөйлөөрге, ийи чартык каттап ажыг көвүдээ. Украинада 30 мүк ажыг массалыг библиотекалар, 28 мүк хире культура бажындары болгаш клубтар, чүс-чүс театрлар, кинолар болгаш культура-чырыдышкынын өске-даа албан черлери бар.

Культура тургузуушкунунда эң чутула чедишкенин болза, совет эрге-чагырганын чылдарында бүгү эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларда эзулуг улусчу интеллигенциянын хөй санын национал кадрларын тургустунганы болу. Чүгө 1953 чылда безин бистин республиканын дээди өөредилге черлери болгаш техникумдары улус ажыл-агыйына 76 мүк анык тускай эртемчилерин берген.

Украин ССР-нин эртемнер академиязы, эртем-шынчилед институттары, оларнын эртем ажылдакчыларынын коллективтери чаа ажылдары, ажыдышкыны болгаш чогаалдыгалары-биле совет эртемни бийдин, социалисттик бүүдүрүлгенин бүгү адырларын улам ынай хөгжүдөргө практиктиг дузаны көргүзүп турар.

Бистин чогаалчылар, чурукчулар, скульпторлар, композиторлар боттарынын чогаалдарынын идеялыг болгаш уран-чечен денелин улам-на бедидип, ажылчы чоннарынын коммунисттик кижиздилгезинин талазы-биле ажылга идепкейлиг кирип турарлар.

ССРЭ-де социалисттик тургузуушкунун канчаар-даа аажок улуг чедишкенин Украинанын барыин талакы областтарынын салым-чазанын улуг чагай саядырны чедирген. Совет Эвилелинин күчү-шылды, оон бүгү делегейге өзүп турар ат-алдары совет улустарын чагыс-ай өг-бүлөзине каттап ка-

тыжар дугайында ол областтарын ажылчы чоннарынын шагдаан бээр күзөп чоран күзелин боттандырыр аргалыг бөлдүргөн. Коммунисттик партиянын удуртулганы-биле, ССРЭ-нин бүгү улустарын акы-дунмалыкы дузаламчызы-биле чаа, социалисттик амдыралдын тургузуушкунунга дыка улуг чедишкенин кыска хуусаанын иштинде ында чедип алдынган. Барыин талакы областтарын, ылагыч Львов хоорайнын индустриализастар талазы-биле улуг ажылды чорудуп турар. Нефть, хөмүр даш, машина тудуушкунун, электротехника, ыш, аш-чөм улустун болгаш улустунун өске-даа адырлары улам хөгжүп турар. Газ улустун дүргөн калбарып турар, ам бо үеде бойдус газын барыин областтарын он сес хоорайлары болгаш чүс хире суурлары ажылдап турар.

Украинанын барыин талакы областтарын ажылчы тараачынына капиталисттик дарлалдын байдалдарында чаржынчыг түренип чорукка болгаш дарлал-хемдигенин адынга чурттап чоран. Ам оларга мөңгөзү-биле быжылган берген колхозчу черлерде олар сорук-киришкенин болгаш аас-кежиктиг ажылдап турарлар. Совет күрүнө анык колхозтарга бүгү хөвирлерин амгы үедег көлөзү ажыл-агый машиналарын хандырып берген болгаш колхозчу тараачынын бай-шылдыгы болгаш культурун амдыралынын кол өчүүдү болуп ниитинин ажыл-агыйын хөгжүдүп болгаш быжыдар талазы-биле оларга хүн бүрүнүн дузаламчызы көргүзүп турар.

Помещиктерин болгаш капиталисттерин тергиделиндин үезинде барыин талакы областтарын ажылчы чоннарына эртемче болгаш культураже баар орук хагдынак турган. Ам 23 институттарда, 3 университеттерде, чүс-чүс тускай ортумак школаларда болгаш техникумдарда

ол областтарын чонунун он-он мүк оолдары болгаш кыстары өөренип турар. Олар чүгө Совет эрге-чагырганын ачызында эртемни шигээди алдыр арганы алганнар. Школа, клуб, библиотека азы өске-даа культура-чырыдышкынын албан черлери чок чагыс-даа суур ам ында чок.

Украин улус политика, экономика болгаш культура амдыралында бодунун улуг чедишкенин Коммунисттик партиянын мерген угаанын удуртулганын, улуг орус улустун болгаш бистин Советтер Төрөөн чуртувустун бүгү улустарын Украинага көргүзүп келген болгаш көргүзүп турар үнөлөп четинмес, чагай сеткилдиг дузаламчызын болгаш деткимчезинин ачызында чедип алган.

Советтик Украина демдегледиг хүнүн—Украинанын Россия-биле каттап катышканынын 300 чыл болуп оюнуң бүүдүзүндө туруп турар. Ол шыларангай болушкун украин улустун бодунун идегедиг камгалакчызы болгаш өнүү деп кезээде көрүп чоранын акы-дунмалыкы орус улус-биле каттап катыжар дээр даштыкы кулданчыларга удур чүс-чүс чылдарда чорудуп келген демиселин аас-кежиктиг тунели болган.

Күрүненин шыларангай ажылдакчы болгаш полководчу Богдан Хмельницкийн удуртулганы-биле чымылдырган Переслав Радзынын төөгүлү шиптири болза, улуг орус улус-биле акы-дунмалыкы найыралга, чагыс-ай өг-бүлөгө чурттаар деп бүгү украин улустун чагыс-эптиг күзөл-соруунун илерелишкени болган. Ол шиптир украин улустун төөгүзүнгө эргиделиг үе болган.

Украин улус ынаарда-ла чагыс хан-төрөдлин—орус улус-биле бодунун салым-чолун мөңгөзү-биле холбаштырып, оон-биле бодунун амгытынын алган болгаш бодун нация кылдыр камгалап алган. Украин болгаш орус улустарын улам ынай политиктиг болгаш экономиктиг хөгжүлдезине быжыг үндөзүнөр ынаарда-ла салдынган турган.

Ийи улуг славян улустарын чагыс-ай күрүнөгө катышканы болза, хаан өзүнуң, орус база украин феодалдарын реакцияг политиканы турсажок, иштики болгаш даштыкы ниити дайыннарга удур кады демиселди карачангыс оруун шипил алган Россиянын болгаш Украинанын улустарынын акы-дунмалыкы найыралын тудуштуруп быжыктырган.

Ниити дарлакчыларга—крепостниктерге болгаш буржуазияга, хаан өзүзүңа болгаш капиталисттик кулдангыч улуг, даштыкы чыялап алыкчыларга удур демиселге—бүрүчү орус аймак улустун чагыс-ай дээзилден үнгөн, чагыс-ай уг төөгүзү-биле холбашкан, дыл болгаш литература талазы-биле төрөл, чок ийи улуг акы-дунмалыкы улустарын ханы-биле быжыктырган үзүлбөс найыралы хөгжөөн болгаш өскөн. Ол акы-дунмалыкы найырал-дениннин тугунун адырап Октябрьдин социалисттик Улуг революциянын тилдегези дээр демиселге, иштики контрреволюцияныг болгаш даштыкынын шериг интервенцияныг удур хамааты дайыннын ондуга, чуртуу индустриализастар болгаш кездээ ажыл-агыйн коллективизастарын канчаар-даа аажок улуг планнары боттандырап талазы-биле эрес-маадырлыг куш-ажылга, немеш-фашисттик эжелекчилерге удур Ада-чурттуг Улуг дайыннын фронттарына маадырлыг тулуушкуннарга, дайын сөөлүндөгү тайбыч

тургузуушкунун чылдарында быжыгып каналган. Ынчангаш улуг орус улуска идегевес болгаш өжөзү-нөшкөк чорукту непередерин, бистин чуртувустун улустарынын бузулбас эвилелин болгаш акы-дунмалыкы найыралын үрээрин бистин улустун каржы дайыннары—империалисттер болгаш оларнын агентилери украин буржуаз националисттер канчаар-даа орадлаша украин улус улуг орус улус-биле болгаш Совет Эвилелинин бүгү улустары-биле чүс-чүс чылдарда бузулбас найыралын шипил алдынган карачангыс шын болгаш шылатынган орундан кажан-даа чайлап болбас.

Украин улус ССРЭ-нин бүгү улустары-биле каттап Украинанын Россия-биле каттап катышканынын 300 чыл болган оюн калбаа-биле демдегеп эрттеринге белеткенип турар болгаш улуг орус улуска оон шыныч найыралы, үргүлчүлүчү акы-дунмалыкы чагай сеткилдиг дузаламчызы дээр ханы бердингенин болгаш чуректин ханындан өөрүп четиргенин, ССРЭ-нин бүгү акы-дунмалыкы улустарын бузулбас найыралына бодунун шынызын, кижичи төрөлгөтенин аас-кежиктиг дээзилчине—коммунизмге совет улусту аппарат чорун бодунун социалисттик Төрөөн чуртунга болгаш Коммунисттик партияныг ынакшын болгаш бердингенин бодунун чаа куш-ажылы эрес-маадырлыг чоруктары-биле көргүзүп турар.

Советтик Украинанын ажылчы чоннары ССРЭ-нин бүгү улустары-биле кады Коммунисттик партиянын удуртулганы-биле чораш, бистин улуг Төрөөн чуртувустун күчү-шылды улам ынай быжыдар дээр боттарынын сорук кирген тургузукчу куш-ажылынын үрө-түндөлерин улам-на көвүдөдир, бүгү делегейге тайбынны быжыглаар херекке, коммунисттик нитилелди тургузарынын хөргөзгө боттарынын төлөптиг салымшыкынын кирерлер.

### Совет киноларга хүндүлүг дипломнары тывысканы

ЛОНДОН. 1953 чылда Эднбургта болган делегейин кинофестивалына көргүстүнгөн «Композито Глинка» болгаш «Океанын доштгырында» деп совет фильмерге фестивалдын хүндүлүг дипломнарын тывыскан.

Фестивалга көргүстүнгөн 192 фильмерин иштинден 28 фильмдерге хүндүлүг дипломнары тывыскан. (СЭТА).

### «Рикордер» солун атомвуг чөспөккө удур демиселжи турар

ЛОНДОН. Рейтер агентиленин дындап турарын өзүгар адырга, ажал-херекчи бөлүктөрдүн органы болуп «Рикордер» солун январьнын 4-те үнгөн дугаарында хораннаар шөкөстөлөрүн хоругдаар дугайында дугуржулга ызылыг атомвуг чөспөккө дугайында дугуржулганы кылырын кыйгырып турар. Эрткен дайыннын чорудулганында немештер хораннаар шөкөстөлөрүн ажыглаптар боор деп хөй-хөй кижидер болап турган, ыналча-даа ол болдунмаг деп ол солун онзалып демдегеп турар. «Газтарны ажыглаас дугайында дугуржулгага ат салдынган турган болгаш оларны ажыглаваан. Бүүрелдиг дуржулганы барымдалааш, атомвуг чөспөккө аймактыг удур баштайгы хемчек кылдыр делегейин чурттарынын аразына ында ызылыг дугуржулганы чедип алмыр чугула эвес ийне? Бир эвес эң чокку үенин иштинде шак ында дугуржулга чедип алдыр чүе болза, бүгү делегейге тайбыч хөргөзгө улуг идигни бээр ийик деп болап турар бис».

(СЭТА).

### АКШ биле Европа чурттарынын аразында харылааларын дугайында Нью Йорк таймс солунун бижип турары

НЬЮ-ЙОРК. Катышкан Штаттар биле Европа чурттарынын аразында харылаа байдалды болгаш Катышкан Штаттар биле Франциянын аразында чөрүлдээ онзалып демдегелештир, «Нью-Йорк таймс» париж корреспондентини Календерин бижип турары: «Катышкан Штаттар биле Франциянын аразында чөрүлдээ эрткен чылдын декабрьда АКШ-тын күрүнө секретары Джон Фостер Даллес Париже чораш, бир эвес европа армиязынын дугайында керээ күштүг болдуруп бадылатынас болза, Катышкан Штаттар бодунун политиканын болгаш стратегиясын эле көөрү чадап чок деп меделгезинин сөөлүндө улам көскүзү-биле ханылап алган. Ол чөрүлдээ черле боттук болгаш ханы-даа, чүгө дээрге, «европа армиязынын» дугайында төлөвилел-биле болгаш Европанын бүгү-ле политиканы-биле холбаштыр Францияда улуг чөрүлдээлер туруп турар. Ынчаарга ол чөрүлдээлерин база бир кезин болза, европа армиязынын дугайында керээ, а ол ишкеш Франциянын Германия, Катышкан Штаттар болгаш Советтик Россия-биле харылааларынын дугайында айтыртынын талазы-биле база болуп турар...».

(СЭТА).

### Данияда шериг чарыгдаларынын өзүлдөзү

КОПЕНГАГЕН. «Ленд ог фольк» солунун дындаптын өзүгар адырга, Данияны каттап чөспөглээрин чарыгдалары оон Маршалдын планына болгаш Атлантика пактыныг катышканынын сөөлүндөгү үенин дургузунда дыка өскөн. Бир эвес 1947—48 үндүзүг чылында дөрт болгаш доора үндүрүлгенин аянтти түнү 2 миллиард 500 миллион крон болуп, каттап чөспөгленишкениге ол түнүн 15 чедир хуузу барып турган болза, 1953—54 үндүзүг чылында үндүрүлгө 3 миллиард 550 миллион крон болуп, каттап чөспөглешкени оларнын 30 хуузу чарыгдаланып турар. 1947—48 чылдарда күрүнө шериг сорулгаларына 360 миллион кронну чарыгдан болза, а 1953—54 чылда 1 миллиард 60 миллион хире кронну чарыгдары айтып турар. (СЭТА).

### ЧАЗАЛГА

1954 чылдын январь 6-да үнгөн № 4 «Шын» солунун бирги арында РСФСР-нин Дээди Советинин Президиумунун Чарыкынын эгезин «Тыва автономнуг областа хөй уругларын илерин «Иенин алдары» ордендер болгаш «Иенин медалы» медалдар-биле шааннаар дугайында» деп чазап номчуур тур.

(СЭТА).

### Харысалагы редактор Д. О. БЕГЗИ.